

'Verplicht 3 keer zoenen? Die traditie legt het loodje'

Voetenkus? Elleboog? Namasté? Dat we na maanden corona nog steeds aarzelen hoe we iemand moeten begroeten, is volgens antropoloog Danielle Braun 'niet zo raar'. 'De handdruk is een sterk ingesleten gewoonte.'

Zelf kan de antropoloog, die voor haar werk nog altijd het hele land doorkruist, zich goed inhouden. Nee, haar zal je niet meer op een uitgestoken hand betrappen. „Ik heb me inmiddels aangewend mijn handen op mijn buik te houden, vóór iemand te gaan staan, die persoon aan te kijken, en dan me voor te stellen. Oogcontact maken is héél belangrijk. Als je in het voorbijgaan 'hallo' roept, is het geen echte kennismaking.”

Maar wat zelfs Danielle Braun (52), directeur van de Academie voor Organisatiecultuur, nog altijd lastig vindt: het moment van vertrek. „Vroeger zou ik, als ik ergens een workshop had gegeven, aan het einde de zaal nog even rondgaan om iedereen een hand geven. Nu zwaai ik maar even en dat voelt toch een beetje als er tussenuit sneaken. Ik mis die laatste handdrukken écht. Juist bij zo'n rondje wissel je vaak nog wat informatie uit, deel je visitekaartjes met elkaar, of maak je een vervolgspraak.”

U doet het niet meer maar anderen steken nog vaak, puur per ongeluk, hun hand uit. Hoe kan dat?

„Het opvallende is dat er meestal wel een schrikreactie volgt. Zo van: wat doe ik nú? Toch is het niet zo gek dat we het blijven doen. Het is namelijk zo'n diepe ingesleten culturele gewoonte dat het moeilijk is ervan af te komen. De handdruk gaat helemaal terug naar de Middeleeuwen toen ridders elkaar de hand reikten om te laten zien dat ze geen wapens bij zich hadden. Het had en heeft daarom een sterke symbolische waarde: 'ik kom in vrede'. Niet voor niets dat er een tijd terug zo'n ophef ontstond toen imams hier vrouwen geen hand wilden geven. En er speelt nog iets anders mee. We krijgen, zonder ons daar heel bewust van te zijn, via die ene handdruk veel handige informatie. Het limbische deel van onze hersenen - ons oeroude 'reptielenbrein'- haalt er van alles uit. Of iemand de sterkere partij is,

of iemand toegeeflijk is, of nerveus. In tien seconden vormen we zo al een eerste indruk. Die informatie ontbreekt nu.”

In sommige delen van de wereld is de handdruk niet gangbaar. Waarom eigenlijk niet?

„Dat is een soort samenspel van cultuur, religie en klimaat. In warme aziatische en arabische landen is hygiëne altijd meer een issue geweest dan in het Westen. Daar hebben ze van oudsher dus een andere manier van begroeten; zónder elkaar aan te raken. Ze vinden die handdruk altijd al een beetje viezig en iemand of iets aanraken met je linkerhand is helemaal not done: die heb je mogelijk op de WC gebruikt. In andere delen van de wereld hoeven ze zich nu dus minder aan te passen dan wij.”

Zal de handdruk hier na de pandemie ook niet als ‘viezig’ gezien worden en verdwijnen?

„Vóór een ingesleten culturele gewoonte verdwijnt, moet er veel tijd overheen gaan. Soms wel drie generaties. Dus, nee, ik denk het niet. Maar ik was er zelf wel zo nieuwsgierig dat ik een onderzoek bij honderd jonge gezinnen ben gestart: leren de ouders hun kinderen nog altijd dat ze volwassenen een hand moeten geven als corona weer over is? Of suggereren die ouders een andere manier van voorstellen? Voorlopig komen, merk ik, beide oplossingen voor. De drie zoenen - die andere typisch Nederlandse gewoonte- zouden zomaar wel eens passé kunnen zijn. Die gewoonte is namelijk niet zo oud. Nederlanders zijn pas, onder invloed van zuidelijke landen, na de Wederopbouw massaal gaan zoenen. Bovendien is die begroeting ook altijd wat problematisch geweest, wat vaag omljnd. Wanneer moest je mensen zoenen, wanneer niet? Ik ben vast niet de enige die het niet erg vindt dat het op recepties niet meer hoeft. Ik zoen en knuffel nu nog alleen maar met mijn gezin en dat is prima.”

Er zijn genoeg grappige alternatieven zoals de voetenkus. Waarom slaan die niet aan?

„Veel van die begroetingen hebben we aan het begin van de pandemie bedacht toen er vooral gefocust werd op de overdracht van het virus via de handen. Inmiddels weten we dat het virus zich ook via de lucht verplaatst dus is afstand houden zo belangrijk geworden dat een voetenkus of elleboog of boks voor veel mensen niet comfortabel voelt: te dichtbij.”

Meer rituelen blijken taai, zoals het juichen na de wedstrijd.

„Daar kunnen we nog wel wat creatiever zijn. Waarom gaan we in stadions niet massaal over op de wave? Die is volledig corona-proof. Of ook een leuke: die ‘Jerusalema challenge’, dat makkelijke dansje dat iedereen mee kan doen. Of: zwaaien met de handen, zoals in de gebarentaal? Genoeg alternatieven, lijkt me.”